

Etnologisk bibliografering vid Nordiska museets bibliotek

Kort historik om etnologisk ämnesbibliografering, något om etnologiämnets utveckling samt några synpunkter på urval och klassning till Svensk etnologisk bibliografi (SEB)

av

Dag M. Hermfelt

Internationale Volkskundliche Bibliographie och Svensk etnologisk bibliografi

Bibliografiskt arbete har lång tradition i Nordiska museets bibliotek och pågår också fortlöpande. Den etnologiska bibliograferingen för den tyskproducerade *Internationale Volkskundliche Bibliographie* (IVB)¹ tog sin början redan under 1920-talet. Bibliografien är förhoppningsvis välkänd för äldre etnologer och kulturhistoriker. Här finns etnologiska och folkloristiska litteraturreferenser från medarbetare i ett tjugotal länder, främst europeiska.

Den förste svenske medarbetaren med anknytning till Nordiska museet var sedermera etnologiprofessorn Gösta Berg. Berg skötte bibliograferingen för IVB tryckåret 1925-1928. Han efterträddes av bibliotekarien vid Nordiska museet fil. lic. Sam Owen Jansson. Denne skötte bibliograferingen i två omgångar, först mellan tryckåren 1929-1934 och slutligen mellan 1957-1976. Därefter tog fil. kand. Bo G. Nilsson vid, inledningsvis tillsammans med fil. lic. Stig Appelgren. Både Nilsson och Appelgren tjänstgjorde vid Nordiska museets bibliotek. Bo G. Nilsson efterträddes av fil. kand. bibliotekarie Dag M. Hermfelt vilken inledde sitt arbete med utgivningsåret 1987. Hermfelt bibliograferade ensam tryckåren 1987-1997, 1987 f.ö. tillsammans med Nilsson, men arbetar i dag och från tryckåret 1998 tillsammans med bibliotekarie Britt Nordström Sahba i projektet *Svensk etnologisk bibliografi*.

Under ett tiotal år från slutet av 1940-talet var det bibliografiska IVB-arbetet förlagt till etnologiska institutionen i Lund där Brita Egardt och Sigfrid Svensson, båda kända etnologer, skötte bibliograferingen.

Ovanstående kortfattade svenska IVB-historik visar att under de senaste 75 åren, endast ett fåtal personer, oftast med anknytning till Nordiska museets bibliotek, har skött bibliograferingen för IVB. Samtliga har varit etnologer eller haft etnologi som första ämne i sin examen. Det har inneburit att de särskilda färdigheter och kunskaper som präglar arbetet med etnologisk bibliografering inte nödvändigtvis ha varit allmängods i biblioteket. Medarbetarna för IVB har förvärvat och efter hand utökat och förädlat sina bibliografiska kunskaper och därefter försökt förmedla dessa till efterträdaren.

Sedan ett år tillbaka drivs i biblioteket projektet *Svensk etnologisk bibliografi* (SEB). För första gången finns det nu en fristående datorbaserad svensk etnologisk och folkloristisk bibliografi. Detta material ingår naturligtvis även i den årligen utkommande IVB.²

Till projektet är två bibliotekarier med etnologisk bakgrund knutna, Dag M. Hermfelt och Britt Nordström Sahba. Underlaget för bibliografien består dels av den årliga accessionen till Nordiska museets bibliotek. Denna litteratur, monografier, antologier, tidskrifter och årsböcker, genomgås rutinmässigt av oss. Dessutom använder vi oss av olika biblioteksdata-baser, främst Libris men gör också nedslag på de etnologiska institutionernas hemsidor där det ofta finns uppgifter om nyutkommen etnologisk litteratur. Men litteraturen måste gås igenom och ett urval måste göras. Kanske kan det vara av intresse för läsaren att

¹ Fram till tryckåret 1949 endast *Volkskundliche Bibliographie*

² För en mer ingående bild av projektet och SEB, se RIG 20001:4, s. 213 ff.

känna till något om den urvals- och klassningsproblematik som vi ställs inför i vårt arbete och hur vi resonerar kring den.

Klassningsschemat för SEB

SEB arbetar efter samma klassningsprinciper som gäller för IVB. För IVB:s del finns i varje tryckt volym detta klassningsschema på tre språk, värdspråket tyska, engelska och franska. För att förtydliga mitt resonemang om klassningen har jag valt att översätta klassningsschemat till svenska. Som synes (Se sid. 5 ff.) består detta schema av 24 huvudavdelningar, de flesta med åtskilliga underavdelningar. Detta finfördelade klassningsschema ger redan vid en snabb genombläddring en god bild av etnologiämnets räckvidd och bredd men schemat ger också en föreställning om de svårigheter som kan förekomma i klassningsarbetet just genom schemats mångfald. Det är ju långt ifrån alltid som en etnologisk eller en kulturhistorisk artikel är glasklar när det gäller placeringen i schemat. Det gäller då för bibliografen att försöka nå fram till vad som dominerar framställningen, dvs dess kärna. I bland är detta inte möjligt med mindre än att bibliografen får lägga ner en hel del tid på genomläsning av artikeln vilket förstås genererar ny kunskap i det bibliografiska arbetet.

Att ge en fyllig bild av urvalsarbetet för SEB/IVB är naturligtvis inte lätt utan praktiska litteraturexempel. Att däremot teckna ramarna för vad som tas med i bibliografen är en annan sak. Jag kommer att göra detta och därefter fortsätta med en genomgång av klassningsschemat, stanna till en stund vid varje avdelning och där diskutera bibliografens olika valmöjligheter. För att förankra denna text i etnologisk verklighet tror jag är det nödvändigt med åtminstone en kortfattad redogörelse för etnologiämnets historia, utveckling och allmänna ämnesprofil i Sverige. Detta betyder att jag inte kommer att uppehålla mig vid de olika etnologiska institutionernas särskilda inriktningar.

Svensk etnologi.

Etnologi är studiet av människan som kulturvarelse. Etnologer studerar kulturell mångfald och variation i olika sociala miljöer och i skilda tider. Man kan säga att etnologen studerar människan utifrån ett helhetsperspektiv och då oftast med en kvalitativ metodinriktning. Det etnologiska kulturbegreppet omfattar både inre och yttre aspekter av kulturen. Människans inre föreställningar och värderingar är härvidlag lika viktiga som hennes yttre, dvs. de vardagliga och materiella yttringarna av hennes verksamhet. I etnologens intresse för kulturell variation ligger också ambitionen att studera och dokumentera enskilda människors attityder och hur dessa uttrycks i samspelet med andra människor i olika kulturella situationer i tid och rum. Etnologen strävar också efter att förklara kulturvariationerna. Detta uppnås genom studiet av de processer, genom vilka de olika kulturdragen framväxer, förändras eller vidmakthålles. Detta kan ses som ett typiskt etnologiskt perspektiv. För att kunna förklara olika kulturfenomen kan etnologen ta hjälp av samhällsvetenskaper som sociologi och psykologi. Även om grundperspektiven är olika har etnologen glädje av dessa discipliners forskningsresultat om regelbundenheter. Om de särskilda etnologiska perspektiven upprätthålls kan dagens etnologer också forska om nästan vad som helst. I dag omfattar etnologisk forskning livsformer inom alla samhällsskikt och delkulturer, i ett brett tidsperspektiv.

Äldre svensk etnologi

År 1909 tillkom en docentur i svensk folklivs forskning vid Uppsala universitet.

Den första professuren i vad som i dag kallas för etnologi, kom att inrättas vid Nordiska museet 1919. Ämnet benämndes då *nordisk och jämförande folklivsforskning*. Professorn hette Nils Lithberg. När så den andra professuren inrättas i Lund 1940, kom den att benämnas *nordisk och jämförande folkkulturforskning*. Några år därefter (1948) fick Uppsala en professur med namnet *nordisk och jämförande folklivsforskning*, alltså samma benämning som den Lithbergska professuren i Stockholm 1919. Ända fram mot slutet av 1960-talet kom så de olika ämnesbenämningarna att variera, beroende på vem som innehade professurerna. Först 1973 kallades uppsalaämnet för *etnologi*, då med tillägget ”särskilt europeisk”.

Några etnologiska utvecklingslinjer

Fram emot slutet av 1960-talet var etnologiämnet ännu fokuserat på det försvinnande allmoge- och bondesamhällets livsformer och kulturmönster. Ämnet hade också länge en museiinriktning. Etnologerna studerade allmogesamhällets föremålsbestånd, folklivets seder och bruk, bysamhällets organisation och samarbetsformer, jordbruksredskap, folksagor, sägner, folkvisor, allmogens kosthåll och dräktskick, jakt och fiske, och arbetsvandringar. Inriktningen var historisk med tyngdpunkten på 1800-talet men med nedslag främst i 1700-talet. Bakom problemställningarna under denna period låg sådana forskningsinriktningar som evolutionism och diffusionism. Frågor som diskuterades rörde ålder, ursprung, utveckling, spridning, vandringsvägar och utbredning. Denna huvudinriktning i forskningen kom snart att förändras. Det etnologiska studiet breddades både socialt och tidsmässigt. Andra kategorier än medlemmar av bondesamhället skulle komma att belysas etnologiskt.

Vid slutet av 1960-talet började en ny inriktning göra sig gällande i svensk etnologi. Vi finner fortfarande den gamla väletablerade kulturhistoriskt inriktade etnologin, ännu i mångt och mycket fokuserad på bondesamhällets livsformer. Parallellt med denna växer nu en ny inriktning fram, påverkad av samhällsvetenskapliga discipliner som sociologi, socialantropologi och socialpsykologi. I den nya inriktningen låg ett ökat intresse för industrisamhället och för olika former av stadsliv liksom för livsformer i förorter. Landsbygdens avfolkning och lokaliseringspolitik blev andra nya intressanta studieobjekt. Överhuvud taget kommer nu ett ökat intresse för samtidsforskning in i bilden, vilket också krävde och förde med sig nya analytiska redskap. En inriktning, kraftigt inspirerad av den forskning som engelska socialantropologer bedrivit i hemlandet, var studiet av lokalsamhällen. Kritiken av strukturrationaliseringar och storstadsghettoen skapade nu ett intresse för det ”lilla samhället”. Även norsk socialantropologi med namn som Fredrik Barth, Ottar Brox och Otto Blehr inspirerade denna forskning. Mängder av svenska lokalsamhällen fick nu besök av etnologer. I studiet av dessa samhällen blev deltagande observation en ny fältarbetsmetod. Forskaren skulle helst bosätta sig en period i det samhälle han studerade och om möjligt delta i så många kulturella sammanhang som möjligt. Stilbildande blev stockholmsetnologen Åke Dauns arbete ”Upp till kamp i Båtskärsnäs” (1969), som också blev obligatorisk kurslitteratur vid Stockholmsinstitutionen under 1970-talet.

Orsaken till detta paradigmskifte i etnologins forskningshistoria får väl delvis tillskrivas utvecklingen vid stockholmsinstitutionen. Som förklaringar har nämnts de stora barnkullarna under 1940-talet, det förstärkta intresset för högre studier vid slutet av 1960-talet, samt den nya vänsterns intresse för samhällsproblem. Förklaringarna, som är Åke Dauns, ger en rimlig bild av orsakerna till etnologins dåvarande förändring.

Under 1970-talet fortsatte etnologer att söka nya områden för sin forskning. Dessa kunde vara, etniska minoriteter, arbetsplatser, daghem, föreningar och sjukhus.

1979 publicerade etnologerna Orvar Löfgren och Jonas Frykman boken *Den kultiverade människan*. Boken kom att väcka stort intresse bland etnologer men också att bli källan till en

del dispyter dem emellan. Frykmans och Löfgrens bok kom att innebära början på en ny typ av etnologi, kulturanalysen. *Den kultiverade människan* kan ses som en analys av en föreställningsvärld och det övergripande syftet är att visa hur den borgerliga ideologin, under den oscariska eran inte bara var en fråga om tankemönster, utan hur den högst konkret förankrades i vardagliga realiteter och livsstilar. Med denna speciella typ av analys skulle det vara möjligt att finna grundläggande drag i vårt kulturmönster som till den grad präglar vårt tänkande att vi inte kan uppfatta dem. Här handlar det alltså om en forskning som sysslar med djupstrukturer i kulturen. Kulturanalytikern kan tänkas både rekonstruera äldre tiders föreställningsvärldar och utföra djupanalyser av levande miljöer.

Inspirationen och metoderna hämtades främst utifrån. I slutet av 1970-talet fanns föregångsmän i tysk och holländsk civilisationsforskning., bland franska mentalitetshistoriker, bland marxistiska kulturteoretiker av skilda slag och även bland brittiska socialantropologer.

Studier av lokalsamhällen och det kulturanalytiska perspektivet uteslöt inte varandra. I stället förefaller dessa två inriktningar ha berikat varandra och bäddat för uppkomsten av nya etnologisk forskningsinriktningar.

I kulturanalysens kölvatten, under 1980-talet, blev allt fler grupper föremål för studier. Nu analyserades bl.a. arbetarkultur, borgerlig kultur, kvinnokultur, akademiker, konsumenter och olika invandrargrupper etniska kulturer, kulturellt.

Under det senaste decenniet har etnologer fortlöpande öppnat nya fält för sin forskning. Sådana teman är identitet, modernitet, sexualitet, etnicitet och genus men etnologer har också studerat begrepp som makt, utanförskap och livsvillkor. I dag hörs också kvinnors röster tydligt i etnologiämnet. Etnologins förändrade forskningsinriktning sedan 1960-talet har inneburit att ämnet växlat från en historisk inriktning, från objektens, sedsforskningens och tingens vetenskap till mentaliteter, texter och symboler. Ämnets växling från en stark historisk inriktning till ett markant nutidsstudium är emellertid inte slutgiltig. På senare år märks tendenser inom etnologin, bl.a. en nyorientering mot en kulturhistoriskt inriktad forskning, som sannolikt förebådar en nyttig och mer balanserad blandning av dessa perspektiv.

Referenser:

Daun, Åke. *Etnologi, ett perspektiv på människors kultur*. Sthlm. 1982

Gerholm, Lena (Red.) *Etnologiska visioner*. Sthlm. 1993.

Hallberg, Margareta. *Etnologisk koreografi*. Nora 2001.

Svensson, Birgitta. *Etnologin mellan kulturhistoria och samtidsanalys*.S. 65-72 i RIG 2002:2

Klassningsschema för svensk etnologisk bibliografi (IVB)

Översättning av klassningsschemat för *Internationale Volkskundliche Bibliographie* (Årgång 1998, tr. 2001), utförd av Dag M. Hermfelt, Nordiska museets bibliotek, för projektet SEB, Augusti 2002.

1. Etnologi som vetenskap

- A Bibliografi och källor
  - 1 Bibliografi
  - 2 Källor
- B Redogörelser för etnologisk forskning
  - 1 Inriktningen av undervisning och forskning. Olika institutioners forskningsinriktningar
  - 2 Kongresser
  - 3 Museer, Samlingar, Utställningar
  - 4 Personalia
  - 5 Översiktliga redogörelser för länders och utländska personers forskning
- C Historia, teori och metoder
  - 1 Etnologins historia
  - 2 Etnologisk teori
  - 3 Metoder, Tekniker, Hjälpmedel
  - 4 Etnologi och angränsande discipliner
- D Kulturella processer

2. Regional etnologi

- A Allmänt
  - 1 Samtliga språkområden
  - 2 Engelskt språkområde, inkluderande Anglo-Amerika
  - 3 Franskt språkområde, inkluderande franska utanför Europa
  - 4 Italienskt språkområde, inkluderande Sardinien och Korsika
  - 5 Spanskt, Katalanskt och Portugisiskt språkområde, inkluderande de Iberiska-romanska språken utanför Europa
  - 6 Andra romanska språkområden (Rätoromanska, Rumänska)
  - 7 Tyskt språkområde, inkluderande Tysk-amerikanska och Jiddisch
  - 8 Nederländskt och Frisiskt språkområde, inkluderande Afrikaans
  - 9 Nordgermanska språkområden (Danska, Svenska, Norska, Isländska, Faroesiska)
  - 10 Grekiskt språkområde
  - 11 Östslaviskt språkområde (Ryska, Ukrainska, Vitryska)
  - 12 Vestslaviskt språkområde (Kasjubiska, Polska, Tjeckiska, Slovakiska, Sorbiska)
  - 13 Sydslaviskt språkområde (Slovenska, Kroatiska, Serbiska, Makedoniska, Bulgariska)
  - 14 Keltiskt språkområde
  - 15 Andra indoeuropeiska språkområden (Litauiska och Lettiska, Albanska, Ossetiska, Armenska, Zigenarspråk)
  - 16 Finsk-ugriska språkområden (Ungerska, Finska, Estniska, Liviska, Lappska)
  - 17 Andra språkområden (Baskiska, Turkiska, Kaukasiska)

3. Etnicitet, identitet, livsstilar

- A Allmänt
- B Stereotyper
- C Värderingar, Normer
- D Minoriteter
- E Migration

4. Åldersgrupper, kön, och andra grupperingar

- A Allmänt

- B Kvinnor
- C Men
- D Äktenskap, Familj
- E Barn, Ungdom
- F Ålderdom
- G Släktskapsförhållanden, Adoption, Gudföräldrar
- H Grannskaprelationer
- I Andra sociala grupperingar

5. Ekonomi, Arbetsliv, Förvärvsarbete

- A Allmänt
- B Samlande, Jakt, Fiske
- C Jordbruk och boskapskötsel, Skogsbruk, Trädgårdsskötsel
- D Gruvning
- E Andra branscher av ekonomin
- F Hantverk
- G Arbetare
- H Jordbruksarbetare
- I Fabriksarbetare
- J Säsongsarbetare
- K Trafik och transport, Turism
  - 1 Trafik och transport
  - 2 Turism
- L Handel
- M Kalendrar, Tideräkning, Mål, mått och vikt, Valuta

6. Folkkonst, Folklig estetik

- A Allmänt
- B Bildkonst
- C Textil
- D Trä
- E Keramik
- F Sten
- G Metall
- H Glas
- I Konstgjorda material
- J Övrigt

7. Tecken, Symboler, Gestikulerande, Gester

- A Allmänt
- B Särskilt

8. Dräkt

- A Allmänt
- B Klädstilar
- C Beståndsdelar
  - 1 Olika delar av dräkten
  - 2 Tillbehör
  - 3 Smycken

9. Kosthåll

- A Allmänt
- B Tekniker (Framställning, Tillagning och Konservering)
- C Kostvanor
- D Särskilda livsmedel, Kryddor, Njutningsmedel

10. Bebyggelse, Kulturlandskap

- A Allmänt
- B Rurala former av bebyggelse
- C Urbana former av bebyggelse
- D Kulturlandskapet
- E Övrigt

11. Arkitektur, Byggnader, Boende

- A Allmänt
- B Rural arkitektur
  - 1 Bondgårdar och boende
  - 2 Ekonomibygnader
  - 3 Andra byggnader
- C Urban arkitektur
  - 1 Bostadshus och boende
  - 2 Ekonomibygnader
  - 3 Andra byggnader
- D Publika byggnader
- E Kyrkogårdar
- F Monument
- G Övrigt

12. Föremål

- A Allmänt
- B Möbler och hushållsutrustning
- C Redskap
- D Andra föremål

13. Seder, Fester, Spel, Fritid

- A Allmänt
- B Vardagsliv
- C Levnadslopp
  - 1 Sammanfattande
  - 2 Födelse, Dop
  - 3 Kärlek, Förlovning, Giftermål
- D Årscykeln
  - 1 Sammanfattande
  - 2 Vår
  - 3 Sommar
  - 4 Höst

- 5 Vinter
- E Seder bland män respektive bland kvinnor
- F Lokalt, Regionalt, Nationellt
- G Stånd och yrken
- H Föreningar, Sammanslutningar, Förbund
- I Idrott, spel
- J Semester, resor

14. Religion och religiositet

- A Allmänt
- B Religiösa begrepp och fenomen
- C Religiösa förhållningssätt, Religiösa upplevelser
  - 1 Kyrk bruk, Ceremonier, Kult
  - 2 Andaktsformer
    - Vallfart, Pilgrimsfärder
  - 3 Invigningar, Helgande
  - 4 Magi
  - 5 Visioner, Underverk
- D Personer och aktörer
- E Institutioner, Samfund
- F Religiös tideräkning, Kalendrar och kultplatser
- G Religiösa rörelser och sekter
- H Mission
- I Föremål av religiös natur

15. Folkligt vetande

- A Allmänt
- B Etnobotanik
- C Etnozoologi
- D Meteorologi och astronomi
- E Astrologi, Profetsior, Spådomskonst, Drömtydning
- F Alkemi
- G Teknologi
- H Övrigt

16. Hälsa, Sjukdom, Kroppen

- A Allmänt
- B Sjukdomar
- C Botande
  - 1 Botare
  - 2 Botemedel
- D Hygien
- E Sexualitet
- F Övrigt

17. Rättsetnologi

- A Allmänt

B Specifikt

18. Folklitteratur: Motiv och teman

19. Visor, Sång

- A Allmänt
- B Källor
- C Kontext och funktion
- D Ballader och epik
- E Historiska visor, Politiska visor, Skillingtryck, Sällsvarsvisor
- F Religiösa sånger och melodier
- G Kärleksvisor
- H Visor förknippade med sedvanor och högtider
- I Yrkes- och korporationsvisor
- J Barnvisor
- K Schlagers
- L Övrigt
- M Folkvisor efter språkområden
  - 1 Samtliga språkområden
  - 2 Engelskt språkområde, inkluderande Anglo-Amerika
  - 3 Franskt språkområde, inkluderande franska utanför Europa
  - 4 Italienskt språkområde, inkluderande Sardinien och Korsika
  - 5 Spanskt, Katalanskt och portugisiskt språkområde, inkluderande de Iberiska-romanska språken utanför Europa
  - 6 Övriga romanska språkområden (Rätoromanska, Rumänska)
  - 7 Tyskt språkområde, inkluderande Tysk-amerikanska och Jiddisch
  - 8 Nederländskt och frisiskt språkområde, inkluderande Afrikaans
  - 9 Nordgermanskt språkområde (Danska, Svenska, Norska, Isländska, Faroesiska)
  - 10 Grekiskt språkområde
  - 11 Östslaviskt språkområde (Ryska, Ukrainska, Vitryska)
  - 12 Vestslaviskt språkområde (Kasjubiska, Polska, Tjeckiska, Slovakiska, Sorbiska)
  - 13 Sydslaviskt språkområde (Slovenska, Kroatiska, Serbiska, Makedonska, Bulgariska)
  - 14 Keltiskt språkområde
  - 15 Andra indoeuropeiska språkområden (Litauiska, Lettiska, Albanska, Ossetiska, Armenska, Zigenarspråk)
  - 16 Finsk-ugriskt språkområde (Ungerska, Finska, Estniska, Liviska, Lappska)
  - 17 Andra språkområden (Baskiska, Turkiska, Kaukasiska)

20. Musik, Dans

- A Allmänt
- B Källor
- C Kontext och funktion
- D Vokalmusik
- E Instrumentalmusik
- F Musikinstrument
- G Dans

21. Folkprosa och lektyr

- A Allmänt
- B Källor

- C Kontext och funktion
- D Berättelser från det dagliga livet
- E Allmänna genrer
  - 1 Sekundärlitteratur
  - 2 Samlingar
- F Sagor
  - 1 Sekundärlitteratur
  - 2 Samlingar
- G Sägner
  - 1 Sekundärlitteratur
  - 2 Samlingar
- H Fabler
- I Komiska berättelser, Anekdoter, Skämt
- J Kristna legender
- K Blandade samlingar
- L Smärre muntliga genrer
  - 1 Gåtor
  - 2 Ordspråk, Talesätt
  - 3 Övriga smärre genrer
- M Övrig litteratur och lektyr

22. Språk

- A Allmänt
- B Källor
- C Kontext och funktion
- D Etniska och regionala grupperns språk (Dialekt)
- E Sociala grupperns språk (Allmänt talspråk, yrkesspråk, slang)

23. Teater, Cirkus, Skådespel

- A Allmänt
- B Källor
- C Kontext och funktion
- D Folkteater
- E Amatörteater
- F Cirkus
- G Övrigt

24. Media

- A Allmänt
- B Press, Dagstidningar, Tidskrifter, Magasin
- C Film, Television, Video
- D Radio, Bandspelare
- E Telekommunikation, Datorer, Multimedia

Urvalsprinciper

Allmänt

En enkel definition på vad som tas med i Svensk etnologisk bibliografi (SEB) skulle kunna vara; svensk etnologi av svenska etnologer. Emellertid är detta en alltför snäv definition som skulle innebära att det endast skulle vara studier av svenska etnologer av facket, alltså de som är eller har varit knutna till någon etnologisk institution, som skulle bli föremål för inläggning i SEB-basen. Men många andra personer som skriver i kultursammanhang har en etnologisk grundutbildning från universitetet som smittar av sig på deras framställningssätt. Där finns ett etnologiskt perspektiv som känns bekant för bibliografen. På samma sätt har väl åtskilliga historiker studerat etnologi vid sidan av sin huvudvetenskap. I vissa sådana punktstudier, särskilt då i uttalade etnologiska forskningsfält och skrivna med etnologins breda kulturperspektiv, kan en etnolog känna igen sig. Flera historiker forskar också i dag inom fält som tidigare i stort sett endast sysselsatte etnologer, jag tänker då exempelvis på studier av häxprocesser, lantpräster och skiftesreformer. Sådana bidrag kan mer än väl få plats i bibliografin. Samma tankegångar kan exempelvis gälla för konsthistoriker, sociologer och socialantropologer, de båda senare kategorierna tillhör för övrigt etnologins grannvetenskaper.

Här kommer vi osökt in på nödvändigheten av att bygga upp en kanske liten men väl behövlig gråzon vid sidan av den ”rena” etnologiska litteraturen. Eftersom etnologer i vissa fall kan tänkas ha ett stort intresse för den forskning som bedrivs i grannvetenskaperna känns det meningsfullt att bibliografera viss forskning från dessa discipliner. Men detta kräver kunskap och ett gott omdöme hos bibliografen. Bibliografering på professionell nivå är ett erfarenhetsbaserat arbete där urvalsproblematiken givetvis är helt central. Den bibliografiska ”fingertoppskänslan”, som jag kallar den, erhåller man först så småningom i det dagliga ofta problemfyllda arbetet. Denna känsla hänger exempelvis, förutom etnologiska ämneskunskaper, intimt samman med kunskapen om ett stort antal svenska etnologer och vad dessa personer har för huvudinriktningar i sin forskning. Sådana kunskaper går ju knappast att tillägna sig omedelbart. Kunskapen om svenska etnologers intresseområden och inriktningar gör det ju möjligt för bibliografen att bygga upp en liten men behövlig gråzon av referenser i bibliografin. Här talar jag om litteraturreferenser som tangerar eller berör etnologisk forskning och debatt. Sociologer och socialantropologer forskar ofta i teman som i dag intresserar etnologer. Jag behöver bara nämna begrepp som genus, etnicitet och identitet. Bibliografen skapar här en möjlighet till breddning och genombelysning av exempelvis ett etnologiskt modernt forskningstema.

Att i SEB endast bibliografera svensk etnologi av svenska etnologer går alltså inte. I stället måste det vara det etnologiska framställningssättet, det specifikt etnologiska kulturdokumenterande och kulturanalyserande perspektivet samt andra, för etnologen kända och intressanta, forskningsområden inom andra närbelägna discipliner som utgör ledstjärnan för bibliografen.

Allmänna kvalitetskriterier i urvalsarbetet

SEB är i första hand en bibliografi avsedd för etnologer av facket och för etnologistuderande. I andra hand kan den sägas vara avsedd för andra kategorier med ett etnologiskt eller kulturhistoriskt perspektiv i forskning eller studier.

Detta för med sig att arbetet med bibliografin drivs efter ett uttalat kvalitetskrav vad gäller referenserna. Några krav på ett visst antal tryckta sidor eller spalter hos en publikation finns

inte. I stället är kraven på bidragens vetenskaplighet avgörande vid indexeringen. Det måste kännas meningsfullt för en låntagare att beställa fram ett valt bidrag ur bibliografin.

Materialkategorier

Recensioner och anmälningar

Från tryckåret 2000 förtecknas recensioner av etnologiska doktorsavhandlingar. Det kan ses som en klar brist att detta inte tidigare förekommit eller förekommer i Internationale Volkskundliche Bibliographie. Bokanmälningar tas inte med i SEB.

Tidningar

Dagstidningar genomgås inte för SEB.

Lokal- och bygdehistoria

I Nordiska museets bibliotek finns ett stort antal årsböcker utgivna av lokala hembygdsföreningar. Dessa genomgås rutinmässigt i IVB-arbetet men få av dessa lämnar några bidrag till bibliografin.

Etnologi

Kultur- och socialhistoria

Lokalhistoria

Personhistoria